

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้   แนวทางการจัดการ “การสนทนากลุ่ม”
๒. ชื่อเจ้าของความรู้   นางสาวนาดยา พรหมบุตร ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ
๓. องค์ความรู้ที่บ่งชี้ (เลือกได้จำนวน ๑ หมวด)

- หมวดที่ ๑ สร้างสรรค์ชุมชนพึ่งตนเองได้
- หมวดที่ ๒ ส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากให้ขยายตัวอย่างสมดุล
- หมวดที่ ๓ เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล

/ หมวดที่ ๔ เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง

๔. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้ (อธิบายโดยละเอียด)

สถาบันการพัฒนาชุมชน เป็นหน่วยงานในสังกัดของกรมการพัฒนาชุมชน ดำเนินการเกี่ยวกับการฝึกอบรม พัฒนาข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกรมฯ รวมทั้งการให้บริการทางวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนแก่หน่วยงานอื่น ๆ อีกทั้ง ศึกษา วิเคราะห์ และวิจัยงานพัฒนาชุมชนในภาพรวมและงานพัฒนาชุมชน เฉพาะพื้นที่เพื่อเผยแพร่และใช้ประโยชน์ในการพัฒนางานพัฒนาชุมชน รวมทั้งดำเนินการพัฒนา ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนให้พร้อมบริการความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ นอกจากนี้ยังดำเนินเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในการพัฒนาชุมชน ออกแบบและพัฒนาระบบมาตรฐาน การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในงานพัฒนาชุมชนให้เป็นที่ยอมรับและได้มาตรฐาน

ศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชนนครราชสีมา เป็นหนึ่งใน ๑๑ ศูนย์ฯ ที่อยู่ภายใต้สังกัดสถาบันการพัฒนาชุมชน ทำหน้าที่รับผิดชอบงานวิจัยและพัฒนาเฉพาะพื้นที่ บริการให้คำปรึกษาด้านการพัฒนาชุมชน งานฝึกอบรม งานบริหารงานฝึกอบรมที่เหมาะสมเฉพาะพื้นที่ งานสนับสนุนการจัดการความรู้ งานพัฒนาความเป็นเลิศทางวิชาการเฉพาะด้านการพัฒนาชุมชน ซึ่งในทุก ๆ ปีงบประมาณ ศูนย์ฯ จะต้องดำเนินการจัดทำงานวิจัย หรือร่วมเป็นทีมสนับสนุนงานจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยของกรมฯ โดยทำหน้าที่จัดเก็บข้อมูลงานวิจัยในพื้นที่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัย โดยวิธีการดำเนินงานวิจัยจะดำเนินการวิจัยในรูปแบบเชิงปริมาณหรือเชิงคุณภาพนั้น ขึ้นอยู่กับบริบทของเนื้อหาหรือความเหมาะสมในงานวิจัย การจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยเชิงปริมาณสามารถดำเนินการได้ง่ายกว่าเชิงคุณภาพ แม้ว่ากระบวนการจัดทำแบบสอบถามหรือแบบสำรวจจะมีความยากอยู่บ้างก็ตาม แต่การจัดเก็บข้อมูลและการสรุปผลจากการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพนั้นว่ายากกว่ามาก เนื่องจากลักษณะการเก็บข้อมูลเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ผู้ทำวิจัยจะต้องอาศัยทักษะหลายอย่างในการสรุปและจับประเด็นจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการสังเกตการณ์ ส่วนใหญ่แล้วผู้ทำวิจัยเมื่อจัดเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม จะต้องใช้ทักษะการสื่อสารที่ใกล้เคียงกับกลุ่มเป้าหมาย สร้างบรรยากาศในการพูดคุยให้เป็นกันเองทำให้คนที่ไม่ค่อยพูดแสดงความคิดเห็นออกมาให้ได้ ต้องมีผู้ร่วมจัดการสนทนากลุ่มอย่างน้อย ๒ คน คือ ผู้ที่ดำเนินการพูดคุย และผู้ที่คอยจดบันทึกการพูดคุย ซึ่งในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๓ กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สถาบันการพัฒนาชุมชนกำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการสนทนากลุ่มเพื่อการจัดเก็บข้อมูล จึงเป็นที่มาของการจัดการองค์ความรู้เรื่องแนวทางการจัดการ “การสนทนากลุ่ม”

๕. รูปแบบ กระบวนการ หรือลำดับขั้นตอน (อธิบายโดยละเอียด) (คะแนนเต็ม ๑๕ คะแนน)

ก่อนที่จะดำเนินการจัดการสนทนากลุ่ม ต้องมีการเตรียมการเพื่อจัดการสนทนากลุ่มให้มีประสิทธิภาพ แบ่งเป็นการเตรียมการ ๒ ส่วนคือ

- เตรียมข้อมูลเพื่อจัดเก็บข้อมูล คือการออกแบบคำถามงานวิจัยโดยการทำความเข้าใจ ศึกษาแนวคิด ความเป็นมาของงานวิจัย เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ งานวิจัย ซึ่งข้อคำถามที่เกิดขึ้นจะต้องเรียงจากเรื่องเบา ๆ เรื่องทั่วไปที่ง่ายต่อการเข้าใจ สร้างบรรยากาศระหว่าง ผู้จัดเก็บข้อมูลและผู้เข้าร่วมสนทนา ก่อนจะเข้าสู่คำถามหลักของประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย รวมถึงการ ประสานงานไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนัดหมายผู้ที่เข้าร่วมการสนทนาในครั้งนี้ มีการส่งเอกสารความ เป็นมาของงานวิจัยให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาได้ศึกษาเป็นเบื้องต้น

- เตรียมความพร้อมเจ้าหน้าที่ผู้จัดเก็บข้อมูล เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้จัดเก็บข้อมูลงานวิจัย จะต้องทำการประชุมเพื่อสร้างความเข้าใจและกำหนดแนวทางการปฏิบัติเพื่อจัดเก็บข้อมูลร่วมกัน ทำให้การ สนทนากลุ่มเกิดประสิทธิภาพได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัยมากที่สุด

ขั้นตอนการสนทนากลุ่ม

๑) การแนะนำตนเองและทีมงาน คือผู้ดำเนินการสนทนาและผู้จัดบันทึกหรือทีมงานอื่นที่เดินทางมา ด้วยกัน

๒) การอธิบายถึงวัตถุประสงค์ในการทำวิจัยครั้งนี้ และจะนำข้อมูลครั้งนี้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร แต่ต้อง ย้ำเรื่องการให้ข้อมูลครั้งนี้มิได้นำไปใช้ในทางเสียหายแต่อย่างใด

๓) เริ่มเกริ่นด้วยคำถามอ่อนเครื่องสร้างบรรยากาศเป็นกันเอง โดยการให้ทุกคนที่มาพร้อมสนทนาแนะนำ ตัวเองแบบสั้น ๆ เพื่อให้ทุกคนได้รู้จักกันและกัน

๔) เมื่อเริ่มคุ้นเคย เริ่มถามคำถามที่เตรียมไว้แล้วเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ถกประเด็น โต้แย้งข้อมูล แสดงความคิดเห็นในประเด็นนั้นพอสมควร แล้วจึงสรุปข้อมูลที่ได้จากการแสดงความคิดเห็นนั้น

๕) ระหว่างที่พูดคุยกัน ผู้ดำเนินการสนทนาต้องพยายามสร้างบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนความ คิดเห็นต่อกัน ไม่ปล่อยให้เวทีเงียบนิ่ง ไม่ซักถามคนใดคนหนึ่งมากเกินไป และไม่ควรซักถามรายตัวให้เกิดความ อึดอัดใจ หากต้องการคำตอบแต่ไม่มีผู้ใดตอบอาจจะใช้วิธีแจกกระดาษเพื่อให้เขียนแทนการพูดก็ได้

๖) อย่าปล่อยให้เกิดบรรยากาศข่มความคิดเห็น หรือมีผู้ชักนำให้ผู้อื่นให้เห็นคล้อยตามผู้ที่พูดเก่ง เพราะจะทำให้คนที่ไม่ค่อยพูดยังไม่แสดงความคิดเห็นออก

๗) เมื่อการสนทนาใกล้จบได้ข้อมูลตามที่ต้องการแล้ว อาจจะถามคำถามเสริมเพื่อผ่อนคลายบรรยากาศ ควรเป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นในระหว่างสนทนาก็ได้

๖. เทคนิคในการปฏิบัติงาน (อธิบายโดยละเอียด) (คะแนนเต็ม ๒๕ คะแนน)

๑) การทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ความสำคัญของงานวิจัยให้ถ่องแท้ โดยการอ่าน จากเอกสารที่สถาบันส่งมาให้ รวมถึงการอ่านแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

๒) การประชุมทีมจัดเก็บข้อมูลงานวิจัยเพื่อให้ได้แนวทางการปฏิบัติร่วมกัน

๓) การสร้างบรรยากาศระหว่างการสนทนากลุ่ม เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่ดำเนินการจัดเก็บข้อมูล มีความหลากหลายทางความคิดเห็น หลากหลายทางการรับรู้ หลากหลายทางตำแหน่งหน้าที่การงาน เมื่อจะ

เริ่มทำการสนทนากลุ่มควรมีการปรับบรรยากาศให้เป็นกันเอง เช่น การเล่นเกมแบบง่ายๆก่อนเริ่มการสนทนากลุ่ม การให้แต่ละคนแนะนำตัวเองให้เพื่อรู้จัก หรือแม้แต่การพูดคุยด้วยภาษาถิ่นก็ช่วยให้บรรยากาศดีขึ้นได้

๔) การใช้เครื่องมือในการสนทนากลุ่ม เช่น การแจกกระดาษหรือบัตรคำในกรณีที่ไม่มีผู้ที่กล้าแสดงความคิดเห็น รวมไปถึงการใช้กระดาษฟลิตชาร์ตจดประเด็นระหว่างที่สนทนากลุ่มไปพร้อม ๆ กับการพูดคุย

๗. ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขปัญหา (อธิบายโดยละเอียด) (คะแนนเต็ม ๒๕ คะแนน)

๑) สถานที่ที่ใช้ในการจัดการสนทนากลุ่ม ควรมีลักษณะเป็นห้องปิดค่อนข้างส่วนตัว เพื่อให้บรรยากาศในการจัดเก็บข้อมูลไม่ถูกรบกวนจากสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลภายนอก

๒) ผู้ดำเนินการสนทนาต้องมีความเข้าใจในเรื่องที่จะดำเนินการจัดเก็บข้อมูล และมีทักษะในการสื่อสารอย่างดี สามารถควบคุมวงสนทนาให้อยู่ในประเด็น และสามารถสรุปผลการสนทนากลุ่มหลังเสร็จสิ้นกระบวนการอย่างน่าสนใจปราศจากอคติส่วนตัว

๓) กลุ่มสนทนาที่มีผู้ร่วมสนทนามากกว่า ๑๐ คน จะทำให้การดำเนินการค่อนข้างยากหากผู้ดำเนินการสนทนาไม่เชี่ยวชาญ ไม่เก่ง อาจจะทำให้ได้ข้อมูลไม่สมบูรณ์นัก

๔) หากกลุ่มเป้าหมายมีความแตกต่างกันมากทางอาชีพ อายุ สถานภาพทางสังคมข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มอาจจะมีหลากหลายยากแก่การสรุปและประเมินข้อมูล

๘. ประโยชน์ขององค์ความรู้ (อธิบายโดยละเอียด) (คะแนนเต็ม ๒๕ คะแนน)

๑) เป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ใช้ในการศึกษาความคิดเห็น ทศนคติ ความรู้สึก การรับรู้ ความเชื่อ และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่เราดำเนินการจัดเก็บข้อมูล

๒) เป็นวิธีการที่ใช้ในการค้นหาคำตอบที่ยังคลุมเครือ หรือยังไม่แน่ชัดของการวิจัยแบบสำรวจ (เชิงปริมาณ) เพื่อช่วยให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

หมายเหตุ เกณฑ์การพิจารณาคะแนนองค์ความรู้ตามเอกสารที่แนบ